

Peel en Maas, december 2021

Transitievisie Warmte 1.0

1. Inleiding

Voor u ligt de eerste Transitievisie Warmte van de gemeente Peel en Maas. Deze Transitievisie Warmte is een uitwerking van het thema Energietransitie uit de Duurzaamheidsagenda 'Beleef Samen Duurzaamheid' van de gemeente Peel en Maas. In de Transitievisie Warmte hebben wij aansluiting gezocht bij het uitgangspunt voor de energietransitie zoals opgenomen in de Duurzaamheidsagenda. Dit uitgangspunt luidt 'We zetten conform Trias Energetica bovenal in op stimuleren van energiebesparing'. Besparen heeft namelijk de allerhoogste prioriteit, omdat besparen relatief snel voordelen oplevert voor de burgers en ondernemers. Alles wat bespaard wordt, hoeft niet te worden opgewekt.

Met de Transitievisie Warmte staan we aan het begin van een grote en complexe opgave om samen met burgers en ondernemers de gebouwde omgeving in de gemeente Peel en Maas voor 2050 aardgasvrij te maken. De Transitievisie Warmte 1.0 is de eerste versie, waarmee we de start inleiden van dit proces dat nodig is voor deze warmtetransitie.

Een uitgebreide bureaustudie 'Transitievisie warmte- Potentie-analyse' en een inwonersonderzoek 'Aardgasvrij Wonen' maken onderdeel uit van de Transitievisie Warmte 1.0. Bij de totstandkoming van deze Potentie-analyse zijn gesprekken gevoerd met een groot aantal uiteenlopende stakeholders.

Parallel aan de voorbereidingen voor de Transitievisie Warmte 1.0 is een voortvarende start gemaakt met het initiatief WarmteKoudenet Panningen. De initiatiefnemers, coöperatie Peel Energie en Ecovat, beogen om uiteindelijk de wijk Panningen middels een laagtemperatuur warmtenet aardgasvrij te maken. Na een intensief traject van voorbereiding heeft de gemeente samen met initiatiefnemers en Wonen Limburg een aanvraag voor een proeftuin ingediend, waarmee een beroep wordt gedaan op een bijdrage vanuit het Programma Aardgasvrije Wijken. Uitsluitel van Rijksoverheid op deze aanvraag wordt in het eerste kwartaal 2022 verwacht. Als de bijdragen van € 4.000.000,- wordt toegekend, kan dit een welkome versnelling geven van de warmtetransitie in Peel en Maas.

De in 2020 vastgestelde Duurzaamheidsagenda bevat hoofdacties die goede aanknopingspunten geven voor de uitvoering van de Transitievisie Warmte 1.0: Informatievoorziening, duurzaamheidsmarkt en duurzaamheidscampagnes zoals bijvoorbeeld een collectieve inkoopactie. Dit maakt dat de Transitievisie Warmte 1.0 beknopt kan en mag blijven. Met deze Transitievisie Warmte 1.0 schetsen we een uitvoeringsproces dat we graag met burgers, ondernemers en initiatiefnemers willen concretiseren.

Leeswijzer

- In hoofdstuk 2 wordt kort de aanleiding van de Transitievisie Warmte 1.0 uit het Klimaatakkoord en de Duurzaamheidsagenda 'Beleef Samen Duurzaamheid' geschetst.
- Hoofdstuk 3 bevat een weergave van de belangrijkste bevindingen en aanbevelingen uit de Potentie-analyse.
- Hoofdstuk 4 bevat een weergave van aandachtspunten en behoeften naar aanleiding van het inwonersonderzoek 'Aardgasvrij Wonen'.
- Hoofdstuk 5 bevat een beschrijving van de aanpak en uitvoering.

2. Aanleiding

Op 15 december 2020 stelde de gemeenteraad de Duurzaamheidsagenda 'Beleef Samen Duurzaamheid' vast. Eén van de thema's in de Duurzaamheidsagenda is Energietransitie. Doelstelling voor de Energietransitie is 'Peel en Maas Klimaat en Energieneutraal in 2050'. We realiseren schone en toekomstbestendige energie, zodanig dat onze inwoners daar profijt van hebben. Belangrijk uitgangspunt om invulling te geven aan deze doelstelling is 'We zetten conform Trias Energetica bovenal in op stimuleren van energiebesparing'. Besparen heeft de allerhoogste prioriteit, omdat besparen relatief snel voordelen oplevert voor de burgers en ondernemers. Alles wat bespaard wordt, hoeft niet te worden opgewekt.

Om invulling te geven aan de doelstelling en aan het uitgangspunt voor Energietransitie is een overgang nodig van aardgas naar duurzame alternatieven voor verwarming (en koeling) van woningen en gebouwen. Deze overgang noemen we de warmtetransitie. De recente ontwikkeling met fluctuerende gasprijzen maken nogmaals duidelijk dat het vrijblijvende karakter van deze warmtetransitie langzaam maar zeker verschuift naar noodzaak.

In het Klimaatakkoord is afgesproken dat de gemeenten de rol hebben van regisseur bij de warmtetransitie voor de gebouwde omgeving. Gemeenten maken volgens het Klimaatakkoord in 2021 een Transitievisie Warmte 1.0 met een tijdspad voor een stapsgewijze aanpak richting aardgasvrije gebouwde omgeving voor 2050. De Transitievisie warmte wordt vertaald naar uitvoeringsplannen.

Als een gemeente kiest voor een wijkgerichte aanpak, zal uiterlijk 8 jaar voor het daadwerkelijk afkoppelen van het aardgasnet een uitvoeringsplan moeten worden vastgesteld. Daarbij moeten de alternatieven worden vermeld.

In de Transitievisie Warmte moeten minimaal de volgende vragen beantwoord worden:

- Oplossingen: Welke warmtestrategie heeft op welke plaats potentie?
- Aanbod: Welke warmtebronnen zijn er beschikbaar?
- Acties: Welke rol neemt de gemeente hierin en welke koppelkansen zijn er?

Volgens de Rijksoverheid hoeft geen minimumpercentage voor het aantal wijken of gebouwen dat wordt afgekoppeld van het aardgas te worden vastgelegd in de Transitievisie Warmte. Wel wordt gevraagd om minimaal elke vijf jaar de visie te updaten, waarbij er steeds nieuwe wijken en gebouwen in de planning kunnen worden opgenomen.

¹ In het algemeen woningen en de utiliteiten met kantoor, gezondheidszorg, bijeenkomst, onderwijs, sport, logies, cel- en winkelfunctie.

De rol van regisseur bij de warmtetransitie in de uitvoering kan op verschillende manieren worden ingevuld. Wij zullen gaande het uitvoeringsproces in samenspraak met onze stakeholders gaan bekijken welke rol ons het beste past waarbij het adagium zal zijn om ruimte te geven aan initiatieven vanuit de samenleving. Of zoals onze Duurzaamheidsagenda zegt: “Beleef samen Duurzaamheid”. Gaande de uitvoering van deze Transitievisie Warmte 1.0 en met een update wordt zo nodig de verschillende wijzen van invulling van onze regierol heroverwogen.

3. Potentie-analyse

De gemeente Peel en Maas heeft een Potentie-analyse laten uitvoeren naar de mogelijkheden om te komen tot een Transitievisie Warmte 1.0. Het onderzoek is verricht volgens de methodiek van het Planbureau voor de Leefomgeving. Het geeft inzicht in de bestaande situatie van de energetische staat van gebouwen en de aanwezigheid van mogelijke warmtebronnen en is verrijkt met gegevens van het CBS. In de analyse is gekeken naar warmtebronnen, het energielabel van de gebouwen, bebouwingsdichtheid, uniformiteit in bebouwing en eigendom. Aanvullend is gekeken naar mee-koppel-kansen die passen bij de individuele of collectieve oplossing. Denk daarbij aan bronnen met duurzame elektriciteit, warmte en groengas en lokale initiatieven. De Potentie-analyse vormt een belangrijke bouwsteen voor de Transitievisie Warmte 1.0 en bevindt zich in bijlage ‘a4 Transitievisie warmte – potentieanalyse’.

De Potentie-analyse heeft geresulteerd in inzicht welke realisatiestrategieën voor de gemeente Peel en Maas het meest kansrijk zijn om de gebouwen uiterlijk op 1 januari 2050 uiterlijk aardgasvrij te maken. In de analyse is rekening gehouden met de aspecten uitvoerbaarheid, betaalbaarheid en gedragenheid. Over de realisatie strategieën zijn met stakeholders waaronder woningcorporatie Wonen Limburg en Antares gesprekken gevoerd. Uit de Potentie-analyse volgen bevindingen en handelingsperspectieven die relevant zijn voor de uiteindelijke aanpak van de Transitievisie Warmte 1.0.

Bevindingen

Uit de Potentie-analyse zijn de volgende bevindingen af te leiden.

1. De meest kansrijke realisatiestrategie en oplossing voor Peel en Maas is een individuele aanpak met
 - a. elektrische warmtepompen en
 - b. hybride warmtepomp + CV (na nu aardgas, in de toekomst mogelijk groen gas).
2. Energiebesparing is voor iedere warmte strategie een goede basis: aardgasvrij-ready maken door gebouwen minimaal naar minimaal label B te isoleren is de basis voor alle nu bekende alternatieven voor het aardgas.
3. Een warmtenet met midden of hoge temperatuur heeft vooral potentie in Panningen, vanwege het aanbod van hoge temperatuur en midden temperatuur warmtebronnen.

Handelingsperspectieven

De Potentie-analyse geeft de volgende aanbevelingen voor acties die ondernomen kunnen worden:

- Monitor de voortgang. Ga in geval van de uitvoering uit van CO2 besparing als doel. Dit sluit beter aan bij een strategie met een individuele aanpak.
- Help inwoners bij het inzichtelijk maken van de opgave. Een gemene deler zoals bouwjaar en type woning helpt.
- Ga uit van koppelkansen: Natuurlijke momenten voor gebouwen en neem het mee in geval van projecten van de gemeente.
- Faciliteer lokale initiatieven: initiatieven zoals WK Panningen en Agroproject Grashoek.
- Collectieve inkoopacties voor isolatie, warmtepompen of zonnepanelen.
- Werk samen: woningcorporaties, glastuinbouwsector en in Regionaal verband (bijvoorbeeld de Regionale Energiestrategie Noord en Midden Limburg RES).
- Geef het goede voorbeeld en verduurzaam eigen vastgoed.
- Zorg voor voldoende middelen.

4. Inwonersonderzoek Aardgasvrij Wonen

De potentie-analyse is vooral een technische analyse. Het is van belang om daarnaast een beeld te hebben hoe aardgasvrij wonen leeft onder de inwoners om te komen tot een passende uitvoering.

Om die reden is in juli 2021 een onderzoek uitgevoerd onder de inwoners naar aardgasvrij wonen. Inwoners konden in een enquête hun mening geven over de overstap van verwarmen met aardgas naar een andere manier van verwarmen. Het onderzoek heeft een goed beeld opgeleverd van de aandachtspunten, behoeftes en oplossingen die inwoners hierbij hebben. Het onderzoek bevindt zich in bijlage 'a5 Rapportage Aardgasvrij Wonen'.

Samengevat blijkt dat een ruime meerderheid van de inwoners bekend is met het feit dat in 2050 huizen en andere gebouwen zonder aardgas verwarmd moeten worden. Een deel van hen weet ook wat dit voor hen betekent. Een kwart van de inwoners vindt het belangrijk dat huizen en andere gebouwen aardgasvrij worden, ruim vier op de tien inwoners vindt dit onbelangrijk. Bijna de helft van de inwoners maakt zich zorgen over aardgasvrij wonen, terwijl een even groot deel zich geen zorgen maakt.

Naast deze resultaten, komt uit het onderzoek ook naar voren wanneer inwoners overwegen om hun woning te verduurzamen, wat voor hen argumenten zijn om dit wel of niet te doen en welke informatie zij hierover willen ontvangen. Tot slot heeft het onderzoek een flinke hoeveelheid tips opgeleverd die inwoners aan de gemeente geven over dit onderwerp.

Aandachtspunten

- Inwoners willen verduurzaming meenemen als zich een natuurlijk moment voor doet. Speel in op de natuurlijke momenten.
- Aanschaffkosten spelen een rol en is iets waar de meeste inwoners zich zorgen over maken.
- Keuzevrijheid speelt een belangrijke rol.
- Inwoners willen zekerheid dat een oplossing werkt.

Behoeften

- Inwoners zeggen voor het aardgas vrij een specifiek plan nodig te hebben, behoefte te hebben aan een prijsopgave van een aannemer of installateur, praktijkvoorbeelden gevolgd door een onafhankelijk advies.
- Inwoners gebruiken uiteenlopende informatiekkanalen om te zoeken naar oplossingen.

De aandachtspunten en behoeften worden meegenomen bij de aanpak en uitvoering.

5. Aanpak en uitvoering

Volgens de Potentie-analyse is in geval van Peel en Maas een realisatiestrategie met een individuele aanpak het meest kansrijk: elektrische warmtepompen of hybride warmtepompen. Ongeacht de realisatiestrategie, geldt daarbij energielabel B als minimale vertrekbasis. Op die manier is de bebouwde omgeving klaar voor alle nu bekende alternatieven voor het aardgas en daarmee aardgasvrij-ready,

Met deze Transitievisie Warmte 1.0 wordt deze strategie overgenomen, wat betekent dat de gemeente inzet op een gemeente brede verduurzaming van de gebouwen richting een aardgasvrije gebouwde omgeving voor 2050. Gebouwen worden aardgasvrij-ready gemaakt en uitgerust met elektrische en hybride warmtepompen. Door de inzet op besparen sluit uitvoering aan bij de Duurzaamheidsagenda en het uitgangspunt 'We zetten conform Trias Energetica bovenal in op stimuleren van energiebesparing'. De hoofdacties informatievoorziening, duurzaamheidsmarkt, duurzaamheidscampagnes uit de Duurzaamheidsagenda worden als acties overgenomen voor de uitvoering van deze Transitievisie Warmte 1.0.

Een wijkgerichte aanpak met een warmtenet lijkt voor nu vanwege het ontbreken van geschikte randvoorwaarden niet haalbaar en betaalbaar. Een wijkgerichte aanpak voor Panningen is daarop een uitzondering. Na toekenning van een bijdrage voor het project WarmteKoudenet Panningen uit het Programma Aardgasvrije Wijken start een proeftuin en wordt duidelijk of een wijkgerichte aanpak voor Panningen haalbaar is.

Met de uitwerking van de acties is de nodige aandacht voor de aandachtspunten, behoeftes en oplossingen volgens de Rapportage aardgasvrij wonen. Bewustwording is belangrijk en er moet worden ingespeeld op natuurlijke momenten en de behoefte aan onafhankelijke ondersteuning het maken van keuzen. De vrije keuze van elk individu en de betaalbaarheid voor de eindgebruiker zijn uitgangspunt.

De aanpak en de uitvoering van de Transitievisie Warmte 1.0 loopt daarmee over twee sporen en ziet er daarmee als volgt uit:

Spoor 1: Hoofdacties duurzaamheidsagenda

Voucherregeling: Om de burger een extra zetje te geven om energie te besparen, worden middelen vrijgemaakt voor een voucherregeling die bij voorkeur wordt ingevuld met lokale duurzame initiatieven. Deze moet met laagdrempelige besparingsmaatregelen inwoners helpen bij het maken van keuzen.

Lokale duurzame initiatieven worden met de invulling van de voucherregeling uitgedaagd om daarin het voorkomen van energie-armoede mee te nemen vanuit bijvoorbeeld de voedselbank.

Informatievoorziening: Met partners en de Regio gaan we een regionaal fysiek of digitaal energieloket met de WoonWijzerWinkel en het Duurzaam Bouwloket inrichten. Daarop afgestemd geven we ook lokale invulling en zoeken daarbij partners. Met informatie spelen we in op natuurlijke momenten zoals bijvoorbeeld verbouwing, CV ketel vervangen, een nieuwe keuken of fornuis en aanvullend de advisering en zo mogelijk op uniformiteit van de woningen. Ook voor een informatieloket zijn met de eerder genoemde decembercirculaire van 2019 middelen van het Rijk ontvangen.

Duurzaamheidsmarkt: Met lokale initiatieven organiseren van een duurzaamheidsmarkt.

Duurzaamheidscampagnes: Voor collectieve inkoopacties van warmtepompen en isolatie zoeken we lokale ondernemers die een rol willen pakken en kunnen aanhaken. Met woningeigenaren organiseren we een lokale Duurzame Huizenroute. Inwoners kunnen zich aanmelden voor het maken van een thermografische scan, waarmee we warmtelekken van woningen in beeld brengen.

Verduurzaming eigen vastgoed: We bereiden een plan voor van waaruit we ons vastgoed verduurzamen. De Leidraad verduurzamen gemeentelijk vastgoed van de VNG geeft richting. Hiervoor wordt een afzonderlijk voorstel gemaakt, van waaruit een plan voorligt in 2022.

Om te kunnen monitoren wat de vorderingen zijn voor de warmtetransitie, wordt uitgegaan van het dashboard dat Rijksoverheid volgens het Klimaatakkoord ontwikkelt.

Spoor 2: In dialoog over een uitvoering van de Transitievisie Warmte.

De dialoog is een vanzelfsprekendheid en in het verleden nog voor de Waardeoriëntatie en kaderstelling Ruimte en Economie ingezet. In plaats van het schrijven van plannen investeert Peel en Maas vooral ook in deze dialoog. We onderkennen namelijk dat oplossingen voor klimaatverandering vooral door de samenleving worden vormgegeven. Oog hebben en faciliteren van nieuwe vormen van collectieve oplossingen gericht op een duurzame ontwikkeling zijn daarbij belangrijk en geven de samenleving de ruimte om te investeren in deze transitie en haar eigen omgeving vorm te geven. Het waarderen van duurzame initiatieven en het goede voorbeeld zijn volgens de Duurzaamheidsagenda dan ook belangrijke uitgangspunten.

Om het uitvoeringsplan vorm te geven voeren we gesprekken met onze stakeholders en dagen deze uit: RES Regio, woningcorporaties, energiecoöperaties en (agrarische) ondernemers. Op die manier komen we tot een uitvoering die aansluit bij de behoefte van onze lokale inwoners en die energie geeft aan initiatieven duurzaamheid.

Uit spoor 2 kunnen nieuwe hoofdacties ontstaan die meegenomen worden met de uitvoering van de Transitievisie Warmte 1.0 dan wel met de herijking.

Bijlagen

a4 Transitievisie warmte – potentieanalyse
a5 Rapportage Aardgasvrij Wonen

Transitievise Warmte 1.0

Een uitgave van
de gemeente Peel en Maas

Postbus 7088
5980 AB Panningen
Wilhelminaplein 1
5981 CC Panningen
T 077 - 306 66 66
E info@peelenmaas.nl
www.peelenmaas.nl